

Demokrasi ve Müfrit Sendikalizm cereyanları

Doç. Dr. Muvaffak AKBAY

Yirminci yüzyılın insanları, uzun süren harp ve buhran senelelerinden sonra, nihayet, bir çok kusurlarına rağmen, demokrasinin, en iyi hükümet şekli olduğunda karar kılmış bulunmaktadırlar. Bugün, hemen bütün medenî memleketlerde, halk hükümetine ve hâkimiyetine, tek selâmet yolu olarak bakılmaktadır.

Böyle olmakla beraber, yine hemen her memlekette, klâsik anlamında demokrasi ile, gerek nazariyat sahasında, gerekse bilfiil, bazen açıktan açığa, bazen de dolaşık ve çapraşık yollardan mücadeleye girişmiş ve girişmekte olan bir cereyan vardır: sol veya sağ müfrit sendikalizm hareketleri.

Her şeyden önce, müfrit sendikalizm ile, çeşitli sendika teşkilâtları ve bunların faaliyetleri arasındaki farkı belirtmek lâzımdır. Bilindiği gibi, sendikalar, herhangi bir meslek veya sanat erbabının ve umumiyetle işçilerle iş verenlerin, kendi zümrelerini ilgilendiren, iktisadî ve içtimâî menfaatlerini gözetmek üzere vücade getirdikleri cemiyetler, derneklerdir (1). Bu cemiyetler ve derneklerin, esas itibariyle, devletin siyasi bünyesinde yerleri yoktur veya olmaması lâzımgelir. Fihakika, sendikalar, medeniyetin ilerlemesinin doğurduğu ileri bir iş bölümünün çeşitli meslek ve sanat sahiplerini birer içtimâî sınıf yapması neticesinde meydana gelmişlerdir. Bunların asıl gayesi, bir meslek mensupları arasında karşılıklı yardımlaşmayı sağlamak, iş, hayat, ihtiyarlık sigortaları tesis etmek, meslekî menfaatleri korumak ve bir meslek disiplini kurmaktan ibarettir. Müfrit sendikalizm cereyanlarına gelince, bu bambaşka bir şeydir. Rengi ne olursa olsun, müfrit sendikalizmlerin müşterek noktaları,

(1) Akbay, Sendikalar, Ulus, 31.5.1946 ve Sınıf esası üzerine cemiyet kurma meselesi, Ulus, 19.5.1946.

lanmak hakkına sahip olan halk ile herhangi bir fert arasında, siyasi bakımdan hiç bir mütevassıt teşekkül tanımaz. Vatandaş, siyasi hakkını, sırf insan olması, milletin bir ferdi bulunması dolayısıyla kullanır. Müsavatçıdır, çünkü başlangıçta herkesin aynı siyasi hakları haiz olduğunu kabul eder. Seçimlerin umumî olması ve her vatandaşın tek oya sahip bulunması bu prensipin neticesidir.

Siyasî Cemiyetin ferdiyetçi oluşuna mukabil, iktisadi cemiyetin, bilhassa son yüzyıllar zarfında tabii bir şekilde, meslekî topluluklar halinde teşkilâtlanma yolunu tutuşu, yukarıda da söylediğimiz gibi, bu topluluklara siyasî bir mahiyet vermek ve devletin siyasî kuruluşunu fertlere değil sendikalara istinat ettirmek cereyanlarını ortaya atmıştır. Ancak, bu cereyanların mülhem oldukları temel fikirlerin birbirinden farklı olması pratik sahada bunları, birbirine taban tabana zıd yollara sevk etmiştir. Bunlardan ihtilâlcî sendikalizm devleti sendikalara feda etmekte, Faşist sendikalizm ise, bilâkis sendikaları devletin bünyesine sokmaktadır (3).

I — *İhtilâlcî sendikalizm.* — İhtilâlcî sendikalizmin gayesi, işçi sınıfının pratik menfaatlerini korumak amacıyla teşekkül etmiş olan sendikaları siyasî iktidara sahip kılmaktır. Bu gayeye erişmek için muslihane yollardan gidilmeyecek, fakat, umumî grev yapmak suretiyle şiddet kullanılacaktır. İhtilâlcî sendikalizmin ilk mürevvici meşhur Proudhon'dur. Proudhon'a göre, hükûmetin yerini atölyenin alması, siyasî devletin iktisadî devlet haline inkılâp etmesi lâzımdır. Kapitalist cemiyette, sendikalar birer yıkıcı unsur olarak faaliyette bulunacaklar ve sosyalist ihtilâli tatbik mevkiine koyabilmek için siyasî iktidarı ele geçirmeğe çalışacaklardır; ve bu zaman gelinceye kadar, umumî grev tehdidi veya vasiyasıyla hükûmete iç ve dış siyasette kendi görüşlerini kabul ettirmeğe uğraşacaklardır. (4). Proudhon'dan sonra bu cereyanın en meşhur siması, bilindiği gibi, Georges Sorel'dir. Sorel, 1908 yılında yayınladığı «Şiddet hakkında mülâhazalar» adlı kitabında, sendikaları marksizm'in belirttiği sınıf mücadelesine alet olarak kullanmak istemektedir. Marks ve taraftarları, çalışanlarla çalıştıranlar arasında, mütemadi bir mücadelenin mevcudiyetinden bahsederek, bu mücadelenin, günün birinde, kapitalist sistemin tamamen dejenere olması, yani sermayenin pek mahdut ellerde birikmesi yüzünden, işçi sınıfının lehine neticeleneceğini ileri sürerler. İşte, ihtilâlcî sendikalizm, işçileri teşkilâtlandır-

(3) Gonnard, *Histoire des doctrines économiques*, Paris 1930, s. 660.

(4) Barthélemy et Duez, *op. cit.*, s. 276.

ma sayesinde «sınıf şuurunu» muhafaza etmek ve kuvvetlendirmek suretiyle bu mücadelede hız vermek istemektedir (5). İhtilâlcî sendikalizm, herhangi bir şekilde iktisadî ıslahata razı değildir. Jaurès'i ve parmlenter sosyalizmi beğenmez. Bu şekil sosyalizmi, gürültücü, geveze ve yalancı olmakla itham eder (6). Kitabının başlangıcında ifade ettiği gibi, Sorel'in arzusu, doğrudan doğruya çalışanların çalıştırauların yerini almasıdır. Bu gayeye erişmek için, şiddet kullanmak lâzımdır. Şiddet vasıtaları, başta umumî grev olmak üzere boykotaj ve sabotajdır. Müellif, umumî grevi hız verici bir inanç, bir hayal «mythe» olarak kabul ediyor. Nasıl, ilk hıristiyanlar İsa'nın yeryüzüne aydet edeceğine, ilk protestanlar, mezheplerinin Avrupa kıtasını bir dinî vecde sokacağına, Fransada 1789 ihtilâlcileri, ileri sürdükleri prensiplerin dünyayı bir cennet haline getireceğine inanmışlarsa ve bütün bu hayallerin tahakkuk etmemesine rağmen, sırf bu inanç, onlar için bir kuvvet ve enerji kaynağı vazifesini görmüşse, umumî grev fikri de, işçi sınıfını teşkilatlanmağa ve faaliyete sevkeden bir âmil olacaktır (7).

Bu cereyan, klâsik demokrasinin ortaya koyduğu bütün müesseseleri, yani siyasî devleti, parlantarizmi, ferdî seçim hakkını, ferdî çalışma hürriyetini tanımak istememektedir. Herkes çalışmağa, her çalışan bir sendikaya üye olmağa ve o sendikanın icap ettirdiği disipline tâbi bulunmağa mecburdur. İhtilâlcî sendikalizmin gözlediği ihtilâl vâki olunca, devlet, sadece bir sendikalar konfederasyonu şeklini alacaktır. Sendikalar içinde, üyelerin arasında bir eşitlik bahis mevzuu değildir. İhtilâlcî sendikalizm kütlenin oyuna kıymet vermez. Çoğunluğun fikrinin kanun olması için hiç bir sebep yoktur. Sendikalar içinde faal rol oynayacaklar, temayüz etmiş, haklarını ve vazifelerini lâyıkıyla idrak eylemiş kimselerdir. Bunlar, diğerlerine rehberlik edecekler ve icabında onları cebren doğru yola sevkleyeceklerdir (8).

Tatbikat sahasında bu tarz sendikalizme, İngilterede, Belçikada ve bilhassa Fransada rastlamak mümkündür. Filhakika İngilterede, 1920 yılında, Sovyet Rusya ile Polonya çatışmasında hükümet politikasına müessir olmak üzere veya, 1926 yılında yeni bir iş kanunu yapılmasını sağlamak için Trade — Union genel kurulu umumî grev

(5) Sorel, *Réflexions sur la violence*, septième éd. Paris 1930, s. 192-193.

(6) Sorel, *op. cit.*, s. 172.

(7) Sorel, *op. cit.*, s. 177 ve devamı.

(8) Gonnard, *op. cit.*, s. 651 - 652.

ilân etmek istemiş, fakat, hükûmetin mukavemetiyle karşılaşmıştır. 1920 yılı ekim ayında vermiş olduğu bir söylevde Lloyd George: «İstihsal yaparak memleketi zenginleştiren işçinin hakkını tanımak lâzımdır. Fakat, topluluğa ait haklar, ne kadar kudretli olursa olsun, hiç bir azınlığa çığnetilemez. Böyle bir şey olamaz. Zira bu takdirde hükûmet demokratik olmaktan çıkar.» demiştir. 1922 de ise, bir İngiliz yargıcı, Trade - Union'larla hükûmet arasında herhangi bir sınaî ihtilâfın meşru addedilmeyeceğine karar vermiştir. (9). İngilterede, bugün dahi kuvvetli bir sendika teşkilâtı mevcut olmakla beraber Trade - Union'ların faaliyeti daha mutedil bir mecraya girmişe benzemektedir. Bunların, şimdilik başlıca hedefi bir takım sosyal ıslahatı sağlamaktan ibarettir. Bununla beraber, memleketin iktisadî kudretinin mahdud ellerde temerküz etmesine şiddetle itiraz etmekte ve bütün sanayiın devletleştirilmesi ve bunların birer âme hizmeti zihniyetiyle ve umumî hayat seviyesini yükseltecek şekilde idare edilmesi amacını gütmektedirler. (10).

Fransaya gelince: bu memlekette ihtilâlcî sendikalizmi C. G. T. yani «Genel çalışma konfederasyonu» adlı teşekkül temsil etmektedir. C. G. T., 1895 yılında teessüs etmiştir. Bu teşekkülün gayesi, işçi sınıfını sendikalar vasıtasıyla teşkilâtlandırarak, kapitalist rejimi ve onunla birlikte, patron ile işçi arasındaki farkları ortadan kaldıracak sosyalist ihtilâli gerçekleştirmektir. Filhakika, 15 - 21 Eylül 1919 tarihinde ve Lyon şehrinde yaptığı kongrede, C. G. T. nin hedefi belirli bir şekilde tesbit edilmiştir. Bu kongrede tanzim olunan programa göre, patronlar sınıfı işçi sınıfının zararına olarak bir takım iktisadî ve içtimâî imtiyazlara sahiptir. İşçi sınıfının tatmin edilebilmesi için, cemiyetin tam mânasıyla değiştirilmesi ve kapitalist mülkiyetin ortadan kaldırılması lâzımdır. Bir cemiyette emek her şeydir. Diğer âmiller, ya ona tâbidirler veya onun sırtından geçinen tufeylilerdir. İşçi sınıfını boyunduruktan kurtaracak olan müessese sendikadır. Sendikanın elinde bu iş için (Umumî grevden müşterek iş sözleşmelerine kadar) çeşitli silâhlar vardır. Müşterek iş sözleşmelerine girişmek asla, patronlarla iş birliği yapmak demek değildir. Bundan maksat, atölyeye veya fabrikaya, patronun istismarcı kuvvetinin erişemediği bir unsurun, yani sendikanın kontrolünü sokmaktır.

(9) Barthélemy et Duez, op. cit., s. 277.

(10) Citrine (Walter), Le syndicalisme britannique d'aujourd'hui, Le monde français dergisi. sayı: 10, s. 373 - 378.

Umumiyetle ihtilâlcî sendikalizm ve onun Fransadaki temsilcisi C. G. T., devlet muvacehesinde *mutlak bir bağımsızlık iddiasını gerçekleştirmeye savaşımaktadır*. Devletin, kanun yoluyla ve hattâ sendikalara bir takım haklar tanımak için dahi, bu teşekküllerin işlerine müdahalesi C. G. T. tarafından sendika hürriyetine karşı tahammül-fersa bir tecavüz telâkki edilmektedir. Kanunun, sendikalara tanıdığı tüzelsel kişilik de bunlar tarafından istenilen bir şey değildir. Çünkü, bu suretle, grevler veya müşterek sözleşmeleri ihlâl dolayısıyla sendikaların maddî mesuliyeti bahis mevzuu olabilecektir (11). C. G. T. nin sendika hürriyetinden anladığı mâna, edinmek istediği hakları iktisap edebilmek için tam bir faaliyet serbestisidir. Meselâ grev ve bunun mütemmimi olarak fertlere veya mallara vâki tecavüzler, sendikalara girmek istemiyenleri veya onun otoritesine inkıyat etmeyenleri kara listelere geçirip (mise à l'indexe) bunlara iş vermemek hususlarına devletin asla müdahale etmemesi lâzımdır.

C. G. T. nin devlete karşı takındığı bu âsi tavrın menşeiini, Batı devletlerinde işçi sendikalarının, mevcudiyetlerini ve her türlü haklarını, muhafazakâr temayüllü hükûmetlere rağmen ve onlarla mücadele ederek sağlamış olmalarında aramak lâzımdır. Bundan başka, yukarıda da açıkladığımız gibi, ihtilâlcî sendikalizme göre, devlet, kapitalist sınıfın hâmisidir. Binaenaleyh, bunlardan biriyle mücadele etmek için behemehal diğeriyle de mücadeleye girişmek lâzımdır. Nihayet, işçi sınıfı, sendika teşkilâtı sayesinde, kendi başına ve hiç kimseye bir şey borçlu olmadan ülküsü olan içtimai rejime, yani felâha ulaşabilir. (12). Bu mutlak serbestiye düşkünlük neticesi, C. G. T. müşterek iş sözleşmeleri veya müşterek ihtilâfların hake-me müracaatla halli hususunda, kanunî esaslar konulmasına son zamanlara kadar muarız kalmıştır. Zira, bu teşekkülün doktrinine göre, kanun, bir taraftan himaye ederken, diğer taraftan da işçi hareketini takyid etmekte ve hükmü altına almaktadır, yani başka bir

(11) Brêthe de la Gressaye, Les libertés professionnelles, le syndicat libre dans la profession organisée. Semaines sociales, XXX e session 1938. S. 372.

(12) 1937 yılında, Paris'te toplanan «İçtimai siyaset kongresi» adı Brüksel Üniversitesi profesörlerinden ve Belçika işçi hareketi şeflerinden biri olan Brouckere, ihtilâlcî sendikalizmin bu hareket tarzını «Sendika, bir ormandaki doğmuştur.» sözleriyle ifade etmiş ve bu suretle, sendikanın mevcut içtimai kadrolara sığınan ve kanun dışı bir teşekkül olduğunu belirtmek istemiştir. Sendika, kapitalist âleme göre, vahşi bir teşekkül olduğundan, nasıl vahşi bir adam ancak ormanda yaşayabilirse, sendikanın mevcudiyeti için de mutlak bir hürriyete sahip bulunması şarttır. Brêthe de la Gressaye, op. cit., s. 373.

ifade ile bu takdirde grev hakkından mahrumiyet bahis mevzuu olabilir.

C. G. T. nin takip etmekte olduğu siyasetin diğer bir mümeyyiz vasfı da işçilerin meslek bakımından teşkilatlanmalarına muarız bulunmasıdır. Yani, işçilerin, muayyen bir ihtisas erbabı olmaları dolayısıyla, meselâ, demirci, dokumacı, camcı veya kunduracı olarak bu mesleğin diğer mensuplarıyla, yani patronlarla uzlaşmalarını ve korporasyonlar teşkil eylemelerini asla tecviz etmez. C. G. T., bu suretle, aynı iktisadî faaliyet mensuplarının müşterek menfaatleriyle, patronlarla işçilerin işbirliği yapmalarından doğabilecek faydalarla alâkalı değildir. Bu teşekkül, sadece, işçi sınıfına menfaat sağlamak üzere, yani yevmiyelerin arttırılabilmesi imkânlarını daha yakından ve daha iyi tetkik edebilmek için teşebbüslerin idaresine, bunlar sosyalleştirilip patron sınıfı ortadan kalkıncaya kadar, sendikaların iştirakini istemektedir. İşçilerle patronların işbirliği yapmalarının en tehlikeli tarafı, C. G. T. nin muharrik bir kuvvet olarak ele aldığı ve muhafazasını istediği «sınıf şuurunun» ortadan kalkması veya hiç değilse zayıflaması tehlikesidir.

Ancak, sınıf şuurunun, bu suretle ön plâna alınması, C. G. T. yi vahdet fikrine, inhisarcılığa ve binnetice kendinden başka kendisine tâbi olmayan sendikaların mevcudiyetini kabul etmemeğe götürmektedir ki, bu da işçi sendikalizmi siyasetinin üçüncü mümeyyiz vasfını teşkil eylemektedir. Filhakika, işçi sınıfının, sınıf olarak bir takım müşterek menfaatleri olduğuna göre, bir işçi hangi zanaat erbabından olursa olsun veya hangi meslekte çalışırsa çalışsın, bu menfaatleri, bütün patron sınıfına karşı müttehit bir cephe teşkil etmek suretiyle sağlayabilir. Binaenaleyh, her memlekette, bütün sendikalar aynı konfederasyona tâbi olacak ve bu konfederasyonlarda milletlerarası bir teşkilâta bağlanacaklardır. (ki fiiliyatta gerek Fransız C. G. T. sinin ve gerekse Büyük Britanya Trade - Union'larının bağlı oldukları milletlerarası teşkilât: Amsterdam sendika federasyonudur.) Bu itibarla, C. G. T., kendisinin yanbaşında diğer işçi teşekküllerinin vücut gelmesini işçi sınıfının tesanüdünü zayıflatacak mahiyette telâkki eylemektedir. İşte, bu aşırı inhisarcılık, işçi sendikalizmini biraz ileride tetkik edeceğimiz Faşist sendikalizme benzetmekte, yani tıpkı onun gibi tek ve mecburî sendika usulüne varmaktadır (13).

C. G. T., kurulduğundanberi, her münasip fırsatta, bu ihti-

(13) Brêthe de la Gressaye, op. cit., s. 380.

lâlcî programı gerçekleştirmeye çalışmıştır. Meselâ, bu teşekkülün önyak olmasıyla 1920 yılında bir umumî grev yapılmak istenmiş, fakat bu teşebbüs muvaffakiyetsizlikle neticelenmiştir. (14).

Maamafih, zamanla bu teşekkülün faaliyetinde itidale doğru bir cereyan başgöstermemiş değildir (15). Ezcümle, C. G. T. nin meşhur genel sekreteri Léon Jouhaux, milletlerarası iş bürosunda (B. I. T.) patronların temsilcileriyle ve milli iktisat meclisinde patronların ve hükümetin temsilcileriyle işbirliği yapmayı kabul etmiş ve Jouhaux'nun bu hareketi C. G. T. nin 1929 yılındaki büyük kongresinde büyük bir çoğunluk tarafından tasvip olunmuştur. 1936 da ise (İktidar mevkiindeki hükümetin sol temayüllü olması dolayısıyla) işbirliği hususunda, büyük terakkiler kaydedilmiş ve C. G. T. ihtilâlcî prensipleri muvakkaten bir tarafa bırakarak bir takım içtimai ıslahat ile iktifa eylemek ve diğer işçi teşekküllerine de hayat hakkı tanımak yolunu tutmuştur. Böyle olmakla beraber, C. G. T. esaslı prensiplerinden asla büsbütün vazgeçmiş değildir. Haddizatında, işçi sendikalizmi devlet müdahalelerinden hiç bir zaman hoşlanmamakta ve işçiyi temsil etmek inhisarını kaybetmek istememektedir. Bilhassa bu bakımdan C. G. T. nin 1928 yılında yayınlamış olduğu programındaki sınaî teşebbüslerin millete mal edilmesi (nationalisation industrialisée) projesini de gözden uzak tutmamak lâzımdır. Sınaî teşebbüslerin millete mal edilmesi, bir teşebbüsün, yalnız toplulugun ihtiyaçları gözönünde tutularak ve müstehliklere azamî fayda ve tasarruf sağlayacak şekilde işletilmesi demektir. Bu itibarla, elde edilecek kâr, o teşebbüsün aksiyonerlerine dağıtılmayacak, fakat, kooperatiflerde olduğu gibi, müstehliklere iade olunacaktır. İktisadî teşebbüslerin idare meclisleri aksiyonerlerden değil, fakat, o teşebbüsü yürütenlerin (yani işçilerin ve teknisien'lerin) sendikalar tarafından gösterilecek eşit miktarda temsilcilerinden, o teşebbüsten istifade edenlerin veya müstehliklerin ve patronların temsilcilerinden ve nihayet, devletin kontrol etmek üzere bulunduracağı murahhaslardan teşekkül edecektir. Ancak, unutmamak lâzımdır ki, bu asgarî faaliyet programı-

(14) Şurasını belirtmek lâzımdır ki, bu ihtilâlcî hareketler gerek İngilterede, gerekse Fransada mevzuata aykırıdır. Nitekim 1921 yılında Seine ceza mahkemesi C. G. T. hakkında, siyasi maksatlarla şiddet istimal eylediğinden dolayı fesih kararı vermiş, fakat hükümet bu kararı tatbik mevkiine koyamamıştır.

(15) Gonnard, op. cit., s. 653.

dir. Hakikatte C. G. T. doğrudan doğruya teşebbüs sahibinin yerine sendikaların kaim olmasını arzu etmektedir. (16).

II — *Faşist sendikalizm*. — On dokuzuncu yüzyılın son yarısındanberi, devlet müessesesine karşı amansız bir mücadeleye girişmiş olan ihtilâlcî sendikalizm, geçen Cihan Savaşının doğurduğu büyük hüsrân ve felâketlerin de saikiyle, bir çok memleketlerde bu müesseseyi sarımağa va zayıf düşürmeğe muvaffak olmuş ve böylece siyasi hayata hâkim olan anarşi ve demagojinin kaçınılması imkânsız neticesi olarak bu memleketlerde bir takım diktatörler belirmişler ve devleti, millî bir karakter verdikleri tek bir partiye istinaden idare yolunu tutmuşlardır. Bu diktatörlerin ilk yaptıkları iş, bir taraftan klâsik demokrasi prensiplerini red ve inkâr etmek, diğer taraftan da müstakil sendikaları ortadan kaldırarak bunların yerine gerek iş gerekse istihsale mütedair hususlarda tanzim ve tecziye salâhiyetini haiz mecburi mesleki korporasyonlar tesis eylemek ve bunları devletin birer organı haline getirerek iktisadî faaliyeti bu korporasyonlar vasıtasıyla idare etmek olmuştur. (17).

İşte ilk defa, İtalyada, 1926 yılından itibaren Mussolini'nin ve ondan sonra, sırasıyla Portekizde, 1933 ten itibaren Salazar'ın, Almanyada, aynı yıl Hitler'in, Avusturyada, 1934 te Dolfuss'un ve nihayet 1938 de İspanyada Franco'nun tahakkuk ettirdikleri rejimin esası budur. Ayrıca bu devletler meyanına Bulgaristan, Yunanistan gibi bazı Balkan devletlerini ve Brezilya gibi bir Kuzey Amerika devletini de katmak lâzımdır.

Bir memlekettten diğerine teferruatta bir takım farklar arzeden ve çeşitli adlarla anılan bu rejimlerin gerek doktrin, gerekse teşkilât bakımından en eskisi ve en tipik enmuzeci İtalyan faşizmidir.

İtalyada faşizm, Birinci Cihan Savaşını takip eden yıllarda iktidar mevkiine gelen hükümetlerin aczi neticesinde bu memlekette başgösteren anarşi ile mücadele etmek gayesiyle vücade gelmiştir. Bu siyasi hareket hakkında 1926 yılına kadar yazılan kitaplarda, faşizmin kendisine has bir doktrini olmadığı belirtilmektedir. (18). Esasen Mussolini'de bu ciheti İtalyan ansiklopedisine faşizm hakkın-

(16) Brêthe de la Gressaye, Le syndicalisme, l'organisation professionnelle et l'Etat, Paris 1931, s. 179 - 186.

(17) Barthélémy et Duez, op. cit., s. 260.

(18) Lombard (Paul), Ce qu'il faut connaître du fascisme, Paris, 1926, s. 127.

da yazdığı makalede itiraf ediyor (19). Mussolini'ye göre faşizm, bir doktrin olarak hayatın zaruretlерinden ve türlü mücadelelerden doğmuştur. Evvelâ zararlı veya hâatalı oldukları tahakkuk eden bir takım prensiplerin, ezcümle 1789 ihtilâlindeki kalma demokratik prensiplerin inkârıyla işe başlanmış ve 1926 - 1928 yılları arasında faşizmin yapıcı tarafı tahakkuk ettirilmiştir. (20).

Yukarıda da belirtmiş olduğumuz gibi, faşizmi bir yıkıcı bir de yapıcı esasta hülâsa etmek mümkündür. Yıkıcı tarafı bu rejimin demokrasiye tam mânasıyla muhâlif olmasıdır. Yapıcı tarafı ise bir nevi Néo-corporatisme vücade getirmesidir.

a — Faşizm, klâsik demokrasi prensiplerini külliyyen inkâr etmektedir. Bunların en başında millî egemenlik prensipi gelir *Mussolini, millî egemenlik, halk egemenliği diye küllenin başında konulmuş mukavvadan tuğları sökmek taraftarıdır*. Zira, ferd ferd olarak asla kıymet vermez. Ferd, vicdanı ve iradesiyle devlete uydugu takdirde onu alakadar eder. Asfolan devlettir. Çünkü, ferd, devletin bünyesine katıldığı ve devletin zaruretlерine tâbi olduğu nisbette mevcudiyetini muhafaza imkânını bulabilir. Eğer devlet, siyasi ve içtimai ihtilâflarla hakem vazifesini görebilirse ve bu suretle bütün vatandaşlar arasında mücadele yerine birlik tahakkuk ederse ve eğer her şey devlet eliyle yapılır ve hiç bir şey devletin kadrosu dışında bırakılmazsa büyük işler görülebilir. Bugün, yalıtılığa ve çölin kumlarına mahkûm vahşi insandan başka, devlet dışında ferd tahayyül olunamaz. (21). *Faşizm, demokrasinin birden fazla siyasi partiler prensibine de muarızdır*. Devletin dışında ferd tahayyül edilemediği gibi herhangi bir grup (Siyasi partiler, siyasi dernekler, sendikalar, içtimai sınıflar) da mevzu bahis olamaz. Bunun içindir ki, faşizm, sınıf mücadelesini kabul eden doktrinlere yani bir taraftan sosyalizme diğer taraftan ihtilâlcî sendikalizme muhaliftir. (22). Faşizme göre devlet, bütün fertleri, bütün içtimai sınıfları bir tek iktisadi ve mânevi realyete hca eden bir bütündür. Vakâ, fertler menfaatlerine göre içtimai sınıflara ayrılır ve mensup oldukları iktisadi faaliyet köllarına göre de sendikalar teşkil ederlerse de bunlar her şeyden önce devletin birer cüz'üdürler.

Faşizm, demokrasinin bir diğer prensibi olan siyasi liberalizme

(19) Bu makale, *Le fascisme, doctrine et institutions adle Fransızcaya çevrilmiştir*. Denoël et Steele yayınevi, Paris 1933.

(20) Mussolini, op. cit., s. 32 - 34.

(21) Mussolini, op. cit., s. 19 - 20 ve notları.

(22) Mussolini, op. cit., s. 21 - 22 ve notları.

de muarızdır. Mussoliniye göre, liberalizm, geçen yüzyılın ortalarına doğru Avrupayı 1789 ihtilâlinden evvelki rejime irca etmeyi istihdaf eden «Mukaddes ittifak» a bir tepki olarak doğmuş 1830 ve 1848 ihtilâllerine kadar devam etmiş bir cereyandır (23). Devletin, bizzat milletin şuuru ve iradesi olduğu telâkkisi hâkim olalı beri liberalizm tarihi vazifesini ifa etmiştir. Liberalizm, ferdin menfaati uğruna devleti inkâr eder halbuki faşizm, devleti, ferdin dayanacağı yegâne realite olarak kabul eylemektedir. Faşizm, diyor Mussolini, ciddiye alınabilecek yegâne hürriyete, devletin hürriyetine ve ferdin devletin bünyesine tâbi olarak sağlayabileceği hürriyete taraftardır. Faşist devlette ferd, hürriyetten mahrum değildir, bilâkis ona, münferit insandan daha fazla sahiptir. Çünkü birini devlet himaye eder halbuki yalnız yaşayan insan müdafaasızdır. (24). Faşizmin meşhur düsturu şudur: «Her şey devlet için, devlet dışında hiç bir şey, devlete karşı hiç bir şey».

Nihayet, faşizm demokrasinin esaslarından biri olan parlamento-nun üstünlüğü prensipine de muarızdır. Filhakika, Mussolini'ye göre, faşizm hükûmeti temsilî meclisin icra vasıtası olmak rolünden kurtarmış, onu, devletin şahsiyetinin temsilcisi haline getirmiş ve ona emir vermek iktidarını tam mânasiyle sağlamıştır. Profesör Rocco ise «bir devletin inhitatının zahirî amaresi parlamentonun iktidarının icra kuvvetinin iktidarının zararına artmasıdır» demektedir.

b — Faşizmin yapıcı tarafı devlet bünyesine korporasyonları ithal etmesidir. Bu rejim, sendika serbestisine de diğer bütün hürriyetlere olduğu gibi muarızdır. Bu itibarla, bağımsız sendikalar ortadan kalkmaktadır; fakat, faşizm, aynı zamanda, bu teşekküllerin tahakkuk ettirmeğe çalıştıkları menfaatlere de bigâne kalmak istemediğinden bunları devlet çevresi dahilinde temine yarıyacak korporasyonları tesis eylemektedir. Bu suretle, bir taraftan ihtilâlcî sendikalizmin ve milletlerarası sendika teşkilâtının elinden kurtarılan ve diğer taraftan da grev silâhından mahrum edilerek patronlarıyla anlaşmak zorunda bırakılan işçi tabakası artık sınıf mücadelesinden vazgeçmeğe mecburdur. Böylelikle memleketin iç sükûnu da avdet etmiş olacaktır. (25).

Bu rejimde, her meslekte bir tek patron sendikası ve bir tek işçi sendikası mevcuttur. [3 nisan 1926 tarihli müşterek çalışma münasebetleri (sendikalar) hakkında kanun] Bunlar, o meslek için yegâne

(23) Mussolini, op. cit., s. 45 ve devamı.

(24) Mussolini, op. cit., s. 20

(25) Brèthe de la Gressaye, Les libertés professionnelles, s. 365.

meşru ve temsil hakkını haiz müesseselerdir. Hakikatte, devlet, ancak kendi siyasî doktrinine sadık ve millî partiye dahil sendikaları tanımaktadır. (Madde 1 fıkra 3, bu teşekküllerin başında bulunanlar da ehliyet, ahlâk ve sağlam vatanseverlik duygusu aramaktadır.) Her meslekteki patron ve işçi sendikaları arasında akdolunan müşterek iş sözleşmeleri gerek bütün sendika üyeleri için gerekse sendikaya dahil bulunmayan patron ve işçiler için mecburi mahiyettedir. (Madde 10) Sendikaya dahil olsun olmasın bütün patronlar ve işçiler bu sendikalara (adeta bir vergi mahiyetini alan) muayyen bir aidat ödemek zorundadırlar. (Madde 5 fıkra 2) Gerek grev, gerekse lock-out yasaktır ve cezayı müstelzemdir. (Madde: 18) Bütün müşterek ihtilâflar iş mahkemelerine havale edilecektir. (Madde : 13).

Bu suretle, tek ve mecburi sendika usulü vazolunmaktadır. Bu safhadan korporasyonların tahakkuk ettirilmesine geçiş oldukça uzun sürmüştür. 3 nisan 1927 yılında iş kanunu çıkarılmış ve burada korporatif devletin esasları belirtilmiştir. Fakat asıl korporasyonlar hakkındaki kanun 5 şubat 1934 tarihlidir. Bu kanuna göre korporasyonlar, bir çok meslekleri ihtiva eden her iktisadî faaliyet kolu için, devlet tarafından tanınan (biri patronların diğeri işçilerin olmak üzere) ikişer sendika federasyonundan teşekkül eder. Korporasyonlar, hükümet başkanının kararnamesiyle ihdas olunur ve aşırı derecede merkezîyetçi bir rejime tâbidirler. Bütün İtalyan iktisadiyatı için, her biri bir çok meslekleri ihtiva eden 22 korporasyon kabul edilmiştir ve bunların hepsi millî karakteri haizdirler.

Romada, senede bir defa, korporasyonlar vekâletinde toplanan bir meclis vardır. Bu meclisin üyelerini her korprasyona dahil bulunan patron ve işçi sendikaları federasyonları seçerler. Ancak bu üyeliğin tahakkuk eylemesi için hükümet başkanının tasdikine de iktiran eylemesi şarttır. Bu üyelerden başka, mecliste, millî faşist, partisinin üç temsilcisi butunur ki, bunlar, adı geçen mecliste, patronların ve işçilerin bencilliklerine karşı millî menfaatleri ve bilhassa müstehtliklerin menfaatlerini korumakla mükelleftirler. Bütün korporasyonların kanunî başkanı korporasyonlar nazıdır. Başkan yardımcılığı ise, ya millet vekillerinden veya parti mensuplarından birine tevdi olunur. Korporasyonlar resmen devletin birer organıdır. Her korporasyonun meclis iktisadî bahislerde tanzim salâhiyetine malik olmakla beraber, bu salâhiyetini ancak hükümet reisinin müsaadesiyle kullanabilir ve yapılacak nizamnameyi, ayrıca merkezî korporatif meclisin de tasdik eylemesi lâzımdır.

İşte, bu suretle, devlet, korporatif devlet mahiyetini almakta-

dır. Temsili meclis, şahısları değil meslekleri temsil eder. Nihayet, İtalyada oy hakkı, kullanılmış olduğu yerlerde, vatandaştan alınmış ve müstahsile verilmiştir.

Görülüyor ki, ihtilâlcî sendikalizm, devletin siyasi bir müessese olarak mevcudiyetine hücum etmekte, başka bir tâbirle devleti sendikaya feda etmektedir. Faşist sendikalizm ise sendikaları devletin bünyesine sokmaktadır. Nihayet bunların her ikisi de demokratik prensipleri reddetmekte ve devletin iktisadi mahiyetini birinci plâna almak istemektedirler.

Acaba demokrasi ile sendikalizmin telifi mümkün değil midir? Devletin bünyesinde sendikalar ne gibi bir rol oynamalıdır? Meslekî temsil usulü hakkında ne düşünmek lâzımdır? Bütün bu suallerin cevabını başka bir yazımızda vermeğe çalışacağız.